

קול צופיין

קול צפ"ן נשא קול יחדו ירגנו

וארא תשע"ט השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

שובו בנים שובבים

כבוד למלכות וסטירה לפרעה

ציווה את משה ואהרן לחלוק כבוד לפרעה

על הפסוק "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים" (שמות ו יג), אומר רש"י בשם מדרש רבה: ציווה על בני ישראל "להנהיגם בנחת ולסבול אותם". ואל פרעה מלך מצרים "צום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם". ובאמת זה פלא איך נותנים כבוד ביחד עם עשר המכות. ולמה לתת לו כבוד אם מכים אותו ושוברים את גאוותו ורשעתו?

בגמרא (זבחים קב ע"א) עסק בזה ריש לקיש ופירש את הפסוק "ויצא מעם פרעה בחריו" (ויא ח). "אמר ריש לקיש סטור ויצא" – "הכהו על לחיו" (רש"י). מקשה הגמרא: איך אמר ריש לקיש שהכה משה את פרעה? הרי ריש לקיש סובר שמשה היה צריך לתת כבוד לפרעה, שהרי הוא פירש "ונצבת לקראתו על שפת היאור" – "מלך הוא והסביר לו פנים".

רשע הוא והעני פניך בו

רבי יוחנן חולק על ריש לקיש ומפרש את הפסוק להפך, כציווי לבזות את פרעה. "רשע הוא והעני פניך בו". בא אל פרעה כשהוא ביאור להתריס בפניו ולומר לו: אני מכיר את שקריך, שאתה מתפנה לנכבד ואינך אלוה. מתרצת הגמרא: "איפוך" – הפכו את השמות. רבי יוחנן אמר שמשה סטור לפרעה על לחיו, וריש לקיש סבר שמשה נהג בפרעה כבוד.

גם סטור וגם נהג בו כבוד

הקשה גאון עוזנו בעל הבן איש חי בספרו "בניהו בן יהוידע" איך רבי יוחנן אומר שסטור משה לפרעה: "ומצינו באותו מעמד חלק כבוד למלכות אפילו בדיבור שאמר לו 'וירדו כל-עבדך אלה אלי והשתחווי לי' לאמר צא אתה וכל-העם אשר-ברגליך". ובאמת לא ירדו רק העבדים, אלא גם פרעה בעצמו ירד לבקש ממשה שיצאו ממצרים. ומפני מה לא הזכירו משה בדבריו? מכאן למד רבי ינאי ש"לעולם תהא אימת מלכות עליך".

גם רבי יוחנן מסכים לרבי ינאי שצריך לתת כבוד למלך, אלא שהוא לומד זאת מהכבוד שנתן אליהו הנביא לאחאב. "רבי יוחנן אמר מהכא 'ויד ה' היתה אל אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב'". אם כן, למה סטר משה לפרעה?

יש סטירה, אין סתירה

לפי זה יוצא, שגם רבי יוחנן וגם ריש לקיש סוברים שצריך גם לנהוג כבוד במלכות וגם להכות אותו בעשר המכות. לדעת רבי יוחנן צריך לתת לפרעה גם מכות אישיות. והטעם שצריך לתת כבוד למלכות הוא בגלל ש"מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיאה" – כל מלכות של בשר ודם משקפת את מלכות ה' במקצת. המכות באות בגלל שאנו חייבים לתקן את העולם ולתקן את המלך אם הוא חוטא. כך מסביר הגר"ז הלוי (בראשית מח ב) "הנה בוודאי הסטירה היה בהיתר ובדין ואינו ענין אחד למשנהו, דעתה מקיים חובת כבוד מלך. וכן באליהו ששינס מתניו וטרח כל כך על כך. מדין חיוב כבוד למלך ולא מדין נימוס". והכבוד שנתן אליהו לאחאב לא פגע בשליחותו, שהרי בו ביום שחטו ישראל את "נביאי הבעל ארבע מאות ויחמשים ונביאי האשפה ארבע מאות אכלי שלחן איזבל" בפקודת אליהו הנביא.

לשובב יעקב אֵלֵינוּ – מהלכות ימי השובב"ם

ההולך בשרירות לבו נקרא שובב

אנו נמצאים בתוך ימי השובב"ם (ראשי התיבות של פרשות שמות עד משפטים). רש"י (יחזקאל לח ד) אומר: "כל ההולך בשרירות לבו נקרא שובב". בישעיהו המילה שובב היא מלשון תשובה. "יוצרי מִבְּטָן לְעֵבֶד לֹא לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֵלֵינוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יֵאָסֶף" (מט ה). כך מסביר המלבי"ם (ירמיה ח ה) שהמילה שובב היא גם מלשון תשובה, ששבים אל ה' בתשובה ושוב שבים.

לשמוע באוזן הלב כרוז מלכו של עולם

הגמרא (חגיגה טו ע"א) אומרת שהייתה בת-קול שאמרה: "שובו בנים שובבים חוץ מאחר". כן יוצאת כל יום בת-קול משמים כזו ואחרת שאומרת: "אוי להם לבנים מעלבוניה של תורה". הוזהר (פרשת נשא ג, קצו א) שואל: לשם מה יש את בת הקול? הרי בני אדם לא שומעים אותה. ועונה: "אף על גב דאיהו לא חזי מיד, מנליה חזי". למרות שאוזן בשר לא שומעת את בת הקול, "מנליה חזי", המזל שלו מרגיש. המלאך שלו מרגיש.

וכך כותב רבי אלעזר אזכרי, שכאשר אדם מטה אוזנו לשמוע קול תורה, הוא זוכה לשמוע באוזן הלב את כרוז מלכו של עולם: "זהו שלפנינו מתעורר באדם רוח טהרה מקול הקורא לאוזן נשמתו, ומכל מקום לא יזכה לזה רק השומע קול החכם המוכיח, והיינו דכתיב 'והיה אם שמוע' – תשמע, כלומר אם תשמע למוכיח באוזן בשר, תזכה לשמוע באוזן הלב כרוז מלכו של עולם" (חרדים עג). ואנו מברכים את כל הלומדים בשיעור זה שיזכו לשמוע באוזן הלב קריאת מלכו של עולם.

להלן נפרט מה התיקונים החשובים שיש לתקן בימי השובבים.

ואתה את בריתי תשמר

עת לתיקון הברית

מובא בשם האריז"ל שימי השובבים הם "עת לתיקון הברית" (קומץ המנחה ב עט). כן כתב השל"ה הקדוש על תקופת השובבים: "דרך ישראל להתעורר בהם בדרכי תשובה ביותר שאת, כמוכר בדברי הקדמונים והאחרונים". והתיקון הוא להרבות קדושה וטהרה. חכמי הרמז מצאו רמז לתיקון השובבים בגימטריה של מילה זו (שובבים=360), שהוא הבדל בין "קדש" (404) ל"חול" (44). וגם בין טמא (50) וקודש (410).

ברית הדדית

הסיבה שבפרשות אלו יש עניין להתחזק בשמירת הברית היא בגלל שאנו קוראים בהן איך ה' מקיים את הברית שכתב עם אברהם בין הבתרים: "כִּי־גֵרְךָ יִהְיֶה זֶרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֲבָדוּם וְעָנָו אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה; וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ בְּךָ אֲנִי וְאַחֲרָיֶךָ יִצְאֻךָ בְּרָכָשׁ גָּדוֹל" (בראשית טו, יג-יד). וכלל בדינו כי ברית היא דבר הדדי. ה' מקיים את הברית כשאנחנו שומרים על הברית. כך נאמר לאברהם בעת ברית המילה: "וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֶתָּה וְזֶרְעֲךָ אַחֲרָיֶךָ לְדֹרֹתָם" (בראשית יז ט). כן נאמר לבני ישראל: "וְהָיָה עִקֵּב תִּשְׁמְלוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתֶם וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ אֶת־הַבְּרִית וְאֶת־הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: וְאַתָּה וְבִרְכָּךָ וְהַרְבֵּךָ" (דברים יז ב). הרי שיש הדדיות, ולכן אנו מתחזקים בתקופה זו במיוחד בשמירת הברית.

ניתוק מטומאת מצרים – ניתוק מעריות

כַּמְעֵשָׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁכְּתֶם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ

התיקון הראשון של השובבים הוא מטומאת העריות שקשורה למצרים. כך אומרת התורה: "כַּמְעֵשָׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁכְּתֶם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ" (ויקרא יח ג). כל זה הוא בגלל שמצרים נקראת "ערוות הארץ". עיקר תרבותה הייתה עריות. עליהם אמרו חכמים: "מה היו עושים? איש נושא איש ואשה נושאת אשה ואשה נושאת לשני אנשים" (רמב"ם הלכות איסורי ביאה כא, ח).

ציצית – למען שמירת העיניים

גם בפרשת ציצית אנו קושרים את יציאת מצרים לניתוק מעריות. שם נאמר: "וְלֹא תִתְּנוּ אֶחָד לְבִבְכֶם וְאֶחָד עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּכֶם זָנִים אֶחְרֵיהֶם". אֶחָד לְבִבְכֶם – מחשבת עריות. וְאֶחָד עֵינֵיכֶם – ראיית עריות. וזו התכלית של יציאת מצרים. "אֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (במדבר טו לט).

אור החיים הקדוש (ויקרא יח ב) מסביר כי שמירת המחשבה והעיניים היא תחילת התיקון לעריות. "הנה ידוע הוא כי כל מצות אשר צוה ה' לעם קדושו הם מצות שיכול האדם לעמוד בהם, ויטה עצמו אל הרצון לעשותם. וזאת מצות פרישת העריות הוא דבר שנפשו של אדם מחמדת ואונסתו עליהם לעשותם, וזאת בהתעצמות הרחקת ב' דברים מהאדם: (א) והם מרחק הרגש ראות העין. (ב) מרחק בחינת החושב. ואם ב' אלו לא יעשה – אין אדם שליט ברוח זה לכלותה ממנו".

קלקל והתקלל

עוד אנו יודעים, כי שמירת הקדושה בעיניים עריות מוציאה אותנו מעבדות האומות לחרות עולם. ומנין לומדים שיש קשר בין עבדות לעריות? מכאן. שכאשר חם אָבִי נָעַן קלקל ונפל בעריות, הוא מתקלל על ידי נח בשיעבוד ועבדות. "וַיֹּאמֶר אֲרֹר כָּנָען עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחֲיוֹ" (בראשית ט כה). מכאן נלמד שככל שניזוהר היום יותר מקלקולי עריות – כן יותר ויותר נזכה להשתחרר משיעבוד אומות העולם על ישראל.

תיקון חטאי העבר

ואין לך זמן יותר טוב מזמן השובבים. כך אמר לי מו"ר הרב זצוק"ל כמה פעמים כששאלתי איך יתקנו את חטאים אנשים שנפלו בעריות, והשיב לי שיצטוו כל שנה בכל ימי חייהם יום אחד או שניים בתקופת שובבים. ובאמת התיקון שונה מאדם לאדם. יש נכשל במחשבה ויש נכשל במעשה. יש בעלי תשובה שנכשלו ויש דתיים שנכשלו. יש שנכשלו במעשה חמור ויש במעשה חמור יותר. יש שנכשלו מאונס ויש שגירו יצר הרע בעצמם. יש שנכשלו פעם אחת ויש שנכשלו פעמים רבות. יש נכשל בעצמו ויש מחטיא גם אחרים. לכן התיקון הוא שונה מאחד לאחד, לפי מדרגתו ולפי מדרגת עונו.

תיקון הדיבור

גלות מצרים – גלות הדיבור

חלק מהיציאה מטומאת מצרים הייתה יציאה מתרבות הדיבור הרע. לא לחינם שמו של פרעה הוא פה רע. שהיה דיבורו מקולקל בדברי כפירה באומרו: "לא ידעתי את ה'". מקולקל שמבטיח ולא מקיים. מדבר בגאווה "לי יאורי ואני עשיתני". גם משה עצמו, שהיה במצרים, נפגע בחוש הדיבור והיה כבד פה וכבד לשון. וכשיצאו ממצרים נתרפא. וכיוון שתיקון הדיבור לא הושלם – לא זכה משה להיכנס לארץ ישראל ולהביא גאולה שלמה, שכן לא השתמש בכוח הדיבור כשהיה צריך לכך במי מריבה.

זהירות מדיבורים מחלישים

התיקון הגדול לדיבור נכון הוא בתקופת השובבים, בתקופה זו צריכים אנו לאמץ לעצמנו דיבורים נקיים מכל חשש איסור של שקר וחנופה, לשון הרע וריכות, נדרים ושבועת שווא, קללות והלבנת פנים. בעיקר יש להיזהר מדיבורים מחלישים, כמו הדיבורים ה"ריאליים" של המרגלים שאמרו לסתור את דברי משה רבנו ואמרו שאין סיכוי להילחם בענקים, "כי חזק הוא ממנו".

גם בני תורה צריכים לעשות תיקון השובבים, אם זה בתענית ועם בתענית דיבור עם הציבור. ואע"פ שאומרים תהילים ומפסיקים מלימודם, אומר הרב זצ"ל שקריאת תהילים כמוה כלימוד תורה

תיקון על ידי לימוד תורה

בבירור הלכה מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין מהקליפות

עוד כתבו חכמים, כי עיקר התיקון בשובב"ם הוא בדיבור של קודש, ובמיוחד בלימוד תורה להלכה. כך כתב השל"ה הקדוש בספר שמונת: "אלו התיבות של שובב"ם ת"ת, רומזים לארבע חומות 'תשובה' 'תפילה' 'צדקה' 'תורה'. כי שובבים רמז לשוב בני שובבים!! ובמה? בתיבת ת"ת, ראשי תיבות תשובה תפילה, וגם ראשי תיבות תלמוד תורה, וגם תיבת ת"ת הוא לשון נתינה רומז לצדקה".

על פי זה כתב בספר "אוהב ישראל" (פרשת ויחי): "ועיקר התשובה הוא ע"י תורה ותפלה וצדקה. כל אחד ואחד לפי יכולתו, ובפרט בלימוד תורה שבע"פ ולברר הלכה בליבון ובירור יפה בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפהם. בסוד חיל בלע ויקאנו (איוב כ, טו) וזהו עיקר התיקון של פגם הברית. כי לימוד תורה שבע"פ בכונת הלב וביראת שמו ית' הנכבד והנורא". "וכל שכן מי שזוכה ללמוד תורה לשמה ממש".

ההילוך בדרך התורה הוא הגדול שבסיגופים לגוף

וכתב בספר "שם משמאל" (ויחי תרפ"א): "ומצוא הדברים הנה ימי השובב"ם ת"ת הם זמן התיקון לחטא הידוע, ויש שמתענים ועושין סיגופים, מוטב שיאמר כל אחד לנפשו מוטב להשתעבד בביתו של תורה ולצמצם את כל מעשיו ותהלוכותיו שיהיו בדרך התורה ולא להשתעבד לתעניתים וסיגופים, כמו שהגיד כ"ק זקני האדמו"ר הגדול וצללה"ה מקאצק שההילוך בדרך התורה הוא הגדול שבסיגופים לגוף, עכ"ד, ומובן שהאיש השם שכמו להשתעבד לתורה, הן ביגיעת הלימוד והן בצמצום תהלוכת מעשיו עפ"י דרכי התורה, מועיל יותר מכל סיגופי הגוף".

מהלכות תענית דיבור

1. תענית דיבור, מעלות השחר - התענית היא מעלות השחר עד צאת הכוכבים. ואין צריך להתחיל אותה מערב קודם בשעת השקיעה.

2. אין בתענית דיבור איסור על אכילה - רק איסור לדבר או לקרוא משהו חוץ מדברי קודש. ואע"פ שהם דברים שמותר לדבר בימים אחרים. בוודאי שאין לדבר דיבורים אסורים חלילה.

3. תענית דיבור עושים בדרך כלל עם הציבור. אך אפשר לעשות תענית זאת גם ביחיד. וכשעושים עם הציבור ביום חול, משתדלים לאכול ביחד ולא כל אחד בביתו. על מנת שלא לבטל זמן שכל אחד הולך לביתו לאכול, ובהכרח מדבר דיבורים מזוירים.

4. מה מותר לדבר? בתענית דיבור של יחיד - מותר רק דברים של קדושה ודברי תורה. לא מדברים דברים בטלים, לא דברים של חול, לא דברים של מסחר ופוליטיקה -

אפילו דברים נכונים וחשובים. גם לא צרכי הבית שמותרים בדרך כלל, כגון בקשה לערוך קניות וכדומה. לא שואלים בשלום אדם ולא עונים לו. וכדי שלא יבואו חלילה לכעס אם מישוהו יאמר לו "שלום" ולא יענה לו - טוב להכין פתק ובו כתוב "סליחה, אני בתענית דיבור", כדי שהשואל בשלומו לא יעלב חלילה.

5. לא לדבר כלל בתענית דיבור ציבורית - בתענית ציבור של תענית דיבור היה הרה"ג המקובל האלוקי רבי יצחק אלפיה ע"ה מקפיד שלא ידברו

כלום חוץ מקריאת תהילים. פעם רצה אדם אחד לדבר דברי חולין ביום תענית דיבור והתבקש לצאת לדבר בחוץ. יצא הלה דיבר מה שרצה וביקש לשוב לציבור. יצא אליו רבי יצחק אלפיה ע"ה ואמר לו שלא יחזור לבית הכנסת, שלא ידבק את הציבור ביצר הרע שלו.

6. משתדלים לקרוא את כל ספר תהילים שלוש פעמים במשך היום. וטוב מעט בכונה מהרבות שלא בכונה. ולכן אם אדם התאמץ והשתדל ולא הספיק לקרוא שלוש פעמים, אבל היה עם הציבור כל היום בבית הכנסת, קריאת הציבור מועילה גם בשבילו.

7. להזהר בכשרות האכילה - מסופר על הרב אלפיה ז"ל שהיה משתדל מאוד בכשרות האוכל של הציבור שהיו אוכלים ביחד אחרי התענית דיבור. כדי לבדוק את החסה מתולעים היה לוקח חמש נשים שיבדקו בזו אחר זו. לאחר בדיקתן הוא בעצמו היה לוקח את החסה ומהבהב אותה על האש. וכל זה כי בזמנו לא הייתה תוצרת נקייה מחרקים.

8. תה וקפה רק כשקוראים פרק ק"ט - כשהרה"ג המקובל האלוקי רבי יצחק אלפיה ע"ה היה לומד, זה היה מתוך שמחה גדולה. ונהג בבית מדרשו שאין מגישים תה או קפה, אלא רק בעת שמגישים למזמור קי"ט. וכן מי שמברך על כוס משקה, יברך בלחש שלא יפריע לחברו שלומד, שאם שומע את הברכה עליו להפסיק מלימוד התהילים ולענות אמן.

9. הרוצה לקבל על עצמו גם תענית אכילה, צריך לקבל על עצמו "תענית שלא לאכול" במנחה יום קודם התענית. ואז יוכל לומר "עננו" בתפילתו. אבל מי שמתענה רק תענית דיבור לא אומר "עננו" בתפילות.

10. תענית דיבור לשעות - אישה המטפלת בילדים רכים, או שצריכה להיות בביתה, תעשה תענית דיבור חלקית ותתכנס עם חברותיה בשעות הבוקר או הערב לתפילה משותפת ושמיעת דברי התחזקות. וכן מי שלא יכול לעזוב את עבודתו אפילו לא ליום אחד, יעשה תענית דיבור של שעות בלבד להשלים. או יעשה תענית דיבור ביום שבת.

11. אדם שרוצה לכעוס או לדבר לשון הרע - בכל עת שקורה דבר מעין זה, ולא רק בשובב"ם, יקבל עליו אדם תענית דיבור לשעות "בלי נדר". כך יעבור אדם את השעות המסוכנות בשלום. ומו"ר הרב זצ"ל סיפר שהוא מכיר כמה אנשים שבכל שבת ושבת היו עושים תענית דיבור חלקית. לא גומרים את כל התהילים שלוש פעמים, אבל באותן שעות הם לא מדברים דברים בטלים כלל. רק לומדים ואומרים דברי תורה על השולחן וכד'. ובאמת בשבת יש מעלה מיוחדת לשמור על הדיבור, שנאמר בו: "וְדַבֵּר דָּבָר". ולכן חמור בשבת לדבר דיבורים אסורים יותר מביום חול. אמנם אם אדם צריך ללמוד עם ילדיו תורה, או צריך לעסוק בחינוכם ולא מדבר בגלל תענית הדיבור - יצא שכרו בהפסדו. וכן אם תענית זו גורמת צער לאשתו ולמניעת עונג שבת, לא יעשה כן.

12. תענית דיבור בשבת - היו כאלה שערערו על כך שמתענים תענית דיבור בשבת. שהרי תענית דיבור היא כנגד תעניות רגילות, והלא אין מתעניין בשבת כלל (ש"ע רפ"ח א). אבל באמת אין בכך ערעור, שהרי מצווה לשמור על הדיבור בשבת יותר מחול. והרה"ג המקובל האלוקי רבי יצחק אלפיה ע"ה, שהפיץ את רעיון תענית הדיבור והחדירה לתודעת הציבור, כותב שבשבת מעלתה של תענית הדיבור גדולה פי כמה ממעלתה ביום חול. וכך כתב: "ומה טוב שיהא ביום חול שאנשים לא יעבדו, ואם אפשר בר"ח מה טוב, ואם אפשר לעשות בשבת אין לך מעלה גדולה הימנה".

כאשר
אדם מטה
אוזנו
לשמוע
קול תורה,
הוא זוכה
לשמוע
באוזן הלב
את כרוז
מלכו של
עולם

סיפורים על הרב זצ"ל

מאור גדול כבה

במסילת ישרים י"ט נאמר: "אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל. וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל, גם הקב"ה מגדיל עליו. ואלה הם הרועים האמיתיים של ישראל שהקב"ה חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים, ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם לבטל הגזירות הקשות, ולפתוח עליהם שערי הברכה. הא למה זה דומה? לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בניו אהבה נאמנת, והוא דבר שהטבע יעיד עליו".

סיפר הרב שמואל אליהו שליט"א: ימים מספר לפני מבצע "חומת מגן" היו אירועים קשים של טרור בארץ והאווירה הייתה אווירת נכאים. היה זה ממש לפני חג הפסח, וקשה היה להיכנס לחג מתוך אווירה של פחד ועצבות. הרב אלישע וישליצקי זצ"ל ביקש לארגן יום תפילה והתעוררות בבנייני האומה. הוא פנה אל מו"ר הרב זצ"ל, והרב נענה בשמחה והגיע. התפילה הייתה מעמד מרגש של קידוש ה', תפילה והתעוררות.

למחרת התפלל הרב אלישע בבית הכנסת של הרב בתפילה ותיקין, ובסיום התפילה קרא לו הרב, חיזק אותו ואמר: דע לך שהתפילה הזאת ביטלה הרבה גזירות ועשתה הרבה ישועות בשמים. בעוד מספר ימים תדע על מה אני מדבר.

הרב אלישע סיפר לי שבשבת אחר כך הוא היה ביישוב ביו"ש, ורצה לחזק את רוחם כי הישועה קרובה, וסיפר להם את ההבטחה שגילה לו הרב אליהו. הוא שיתף אותם כי ליבו אומר לו שנקבל סימן משמים לכך. מיד כשהוא אמר את המילים הללו כבו כל המנורות בבית הכנסת וחזרו ודלקו. וכולם הרגישו איך ה' מרמז להם שתפילתם נשמעה והישועה קרובה.

הקדושים אשר פגמנו בהם, להתענות מ' יום בצום הזה פמספר ארבעה יודין דשם ע"ב. וגלוי וידוע לפנך כי חפץ הייתי לעשות תיקון זה בכל לב, אך אין בי כח וקשל כחי להתענות תעניות מ' יום רצופים.

ולכן אני מפריש היום ארבעה פרוטות פסך לצדקה, כי כן יסדו עבדיך לפדות בכסף כל תענית. ובכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. שתעלה עלי כאלו התעניות היום, ותהיה חשונה הצדקה שאני נותן בעבור התענית, כאלו התענית, ומיעוט קמוני יהיה במקום מיעוט חלבי. ואתה בטובך תמלא כל השמות שפגמתי בהם בזרע לבטלה או בקרי, ותוציא לאור כל ניצוצות הקדושה אשר נתפזרו על ידי בין הקליפות, חל בלע ויקיאנו (הבו) מבטנו וירישנו אל. ותחזיר כל ניצוצות הקדושה למקום קדוש למען רחמיך. עשה למען שמך, עשה למען מינה, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי.

ויהי רצון שיקום בנו "ארפא משיבתם אהבה נדבה כי שב אפי ממוני" (הושע יד ה).

תשובה כהלכה

אין צווחות רחץ האילנות. האם צמים שובבים בט"ו בשבט? לא צמים בט"ו בשבט.

שכינין שוברים. האם הצום בימי השובבים נכון ומועיל גם לנשים החוזרות בתשובה? האם יש מקום שאישה תצום בימים אלה? לבעלי תשובה זה בהחלט זמן טוב להתחזקת על העבר, לפעמים דווקא תענית דיבור או התחזקות בשמירת הלשון מועילה, ובדרך כלל הכוונה בברכות ובתפילה וקריאת שמע בכונה - היא המועילה.

לא קטלום קשישי. מי שקורא ביום שישי את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, האם צריך לקרוא את התרגום כל יום גם בחוץ לישראל או שיכול לדלג על התרגום בחוץ לישראל? מי שקרא חוץ לישראל יכול ביום שישי להמשיך מאיפה שהוא הגיע במשך השבוע. ולפי חכמי הקבלה צריך לקרוא בכל יום את של אותו יום, ובישי את הכול מחדש.

התענית בשבועות אלו הוא חשוב ומקובל ומרובה מאוד

עיון ב"מגיד מישרים" של מרן רבי יוסף קארו מלמד שהוא היה מקפיד מאוד להתענות בתקופה זו תענית רגילה. פעם הזכיר לו המגיד כי התענה ארבעים ימים רצופים בתקופת שובב"ם. וכיוון שהתענה דווקא בתקופה זו, הוא זכה לאהבה גדולה מהקב"ה אליו (פרשת יתרו). המלאך המגיד שהיה לו עודד אותו מאוד להחזיק בקבלה זו ואמר לו דע לך כי: "יצר הרע נחש וסמאל הם רודפים אחריו תמיד ואליך תשוקתם ואתה תמשול בהם, והנה אמרת להתענות בשבועות הללו של שובב"ם... כי האמת שהתענית בשבועות אלו. הוא חשוב ומקובל ומרובה מאוד" (פרשת וארא).

כמו כן הוא עודד אותו להיזהר גם בעת אכילתו בלילה בין יום צום אחד למשנהו, שלא יאכל לשבוע יותר מדי, ולא יאכל לשם הנאה, ולא יאכל כשאינו רעב, וגם כשהוא מרגיש חולשה ורעב - לא לאכול יותר מדי (שם).

גם בני תורה צריכים תיקון

מתוך כך שרבי יוסף קארו היה מתענה, למד מו"ר הרב זצוק"ל כי גם בני תורה צריכים לעשות תיקון השובב"ם, אם זה בתענית ועם בתענית דיבור עם הציבור. ואע"פ שאומרים תהילים ומפסיקים מלימודם, אומר הרב שגם קריאת תהילים כמוה כלימוד תורה. ובמיוחד שהיצר הרע מתגרה בתלמיד חכמים יותר מכולם.

אמנם אם ראש הישיבה לא מרשה לבני הישיבה להיעדר מהישיבה וללכת לעשות תענית דיבור עם הציבור, יקבל הלומד על עצמו בשיבה לעשות תענית דיבור בעת שלומד תורה. שלא ידבר דברים בטלים כל היום מהנץ החמה עד צאת הכוכבים. ובמיוחד שתיקון זה נצרך ביותר לבחורי ישיבה רווקים שצריכים לו ביותר, שהיצר רודה בהם. אמנם גם נשואים צריכים שמירה וקדושה, גם על חטאי הנערות שלהם וגם על ההווה והעתיד.

ולא לשתות שום משקה המשכר

בספר הנהגות צדיקים לרבי מרדכי מטשערנאביל כתב כי התיקון של שובב"ם הוא להיזהר ממשקה משכר בתקופה הזו. "ולא לשתות שום משקה המשכר רק בשבת ויום טוב בשביל הקידוש ולא יותר". ומי שנכשל בשתיית אלכוהול יודע כי אין דבר ההורס שלום בית יותר משתייה זו. וכמה וכמה בתים נהרסו בגלל זה. וכמה לשון הרע וניבולי פה הם בגלל המשקאות המשכרים. ואפילו אם הוא שותה אותם בשבת לשם שמים - הם מביאים לפעמים קלקול גדול. על כן יקדש אדם עצמו בתחילה בימי השובב"ם בנושא זה לשתות רק יין הקידוש וההבדלה ואחר כך ילך מחיל אל חיל.

פדיית הצום בממון

ב"ציפורן שמיר" (סי' ו' אות צ') כתב שהסדר הטוב הוא שמתענה בשובב"ם ת"ת יום יום, ובתוך הזמן עושה גם ב' הפסקות של יומיים רצופים של תענית, שכל הפסקה של יומיים עולה לז' ימים (אמנם מה שהיו נוהגים לצום שבוע שלם, כתב החיד"א בציפורן שמיר שם אות צ"ו שאין לו מקור בדברי האר"י ז"ל. ואומרים שהוא מהרמ"ע אבל תענית ג' ימים רצופים שעולה כמו ארבעים יום מוזכר בדברי האר"י. עיון כף החיים תקס"ח אות ס"ג ועיון עוד בדברי הרמ"ע מפאנו - במאמר תקוני תשובה - פרק ד).

החיד"א מביא בספרו "עבודת הקודש" על "איש אחד שהיה רוצה להתענות שובב"ם, וירא כי לא יכול, כי יש לו חולאים, גם שיבה זרקה בו, ולכן בעצמו ציער מה יעשה לתקון נפשו. ואמרתי לו דבמציאות זה לעת זקנה ובסובלי חולאים, יש לו תקנה לפדות כל יום תענית בממון. ואע"ג דמדברי מורי זקני הרב חסד לאברהם ז"ל (מעין ד' נהר מ"ה) ובשו"ת נאמן שמואל מבואר דהפודה תענית יכול לפדותו בשצף כסף, מכל מקום נראה בעיני שיתן על כל תענית ד' גראסייאס במטבע טוסקאנה, שהוא דבר חשוב קצת. וסידרתי לו שיתפלל בכל יום תפלה זו: רבנו של עולם. בושתי מאד בחרפה וכליקה על כל חטאתי עונותי ופשעי, ובפרט על אשר פגמתי באות ברית קודש בהרהורים רעים, עד אשר הן בעון חוללתי ובהטאתי חמתך הסטרא אחרא, נקר"א נקראת" פמה פעמים, אוי לי, אהה עלי. ובגבול רחמיך הודעתני על ידי עבדיך לתקן נפשינו על צו"ם מה, במספר ומפקד שמות